

RAQAMLI IQTISODIYOT VA UNING MAMLAKATDA TUTGAN O‘RNI

Davronova Charos Ikrom qizi

Toshkent Moliya instituti 2-bosqich talabasi

Annotatsiya: Mazkur maqolada bugungi jadal sur’atlarda rivojlanib borayotgan zamonamizdagi texnika va texnologiyaning iqtisodiyot sohasida tutgan o‘rni haqida so‘z ketadi. O‘zbekistonda bu sohaning rivojlanishiga oid turli xil chora-tadbirlar va uning mamlakatda tutgan o‘rni haqida ma’lumot beriladi.

Kalit so‘zlar: raqamli iqtisodiyot, texnologiya, YaIM, “Alibaba”, internet do‘konlari.

Bugungi zamon talabiga aylangan “texnika va texnologiyalar” asrida barcha sohalarda raqamlashtirish bosqichi jadal sur’atlarda oshib bormoqda. Bularga misol tariqasida, butun dunyoda hozirgi kunda keng qo‘llanilib borayotgan raqamlashtirish jarayoni bilan bog‘liq bo‘lgan yangi raqamli iqtisodiyotni keltirib o‘tish mumkin. Kun sayin rivojlanib borayotgan bu bozor segmenti ishlab chiqaruvchilarga biznesda samarali marketing kompaniyalarini tashkil etish, minimal miqdorda xarajat qilib, maksimal foyda olish, tovar va xizmatlarni muvaffaqiyatli sotishning optimal usullarini taqdim qiladi.

“Raqamlashtirish” so‘zi aslida yangi atama bo‘lib, innovatsion boshqaruv va ish yuritish jarayoniga IT yechimlarning jalb etilishini, buning samarasi o‘laroq esa internet buyumlardan tortib, elektron hukumatgacha bo‘lgan barcha tizimlarda axborot texnologiyalarini qo‘llashni ko‘zda tutadi.[1]Raqamli iqtisodiyot raqamli texnologiyalarga asoslangan, elektron biznes, elektron tijorat bilan bog‘langan, raqamli tovar va xizmatlar ishlab chiqarayotgan va tezkor internet tizimi, IP bloklar, raqamli iqtisodiyot sohasida tayyorgarlik ko‘rgan inson resurslari, biznes modellar, intellektual online ishlab chiqarish, moliyaviy ta’minot, kraudsorsing va kraudfunding tashkil qilishni taqdim etayotga iqtisodiy faoliyatdir.

Iqtisodiyotning raqamli segmentiga tegishli bosh manba-tratrakzaksion sektorning o‘shidir. Rivojlangan mamlakatlarda bu ko‘rsatkich YaIMning 70 foizdan ortiq miqdorni tashkil etib, davlat boshqaruvi, konsalting va informatsion xizmat ko‘rsatish, moliya, ulgurji va chakana savdo, shuningdek, xizmatlar sohasini birlashtiradi. Ayniqsa, bu transport, savdo, logistika va shu singari internet bilan faol ishlovchi sohalarga cheksiz qulayliklar yaratadi. Ayrim tadqiqotchilarning fikriga ko‘ra, ularda elektron segmentning ulushi YaIMning 10 foiziga yaqinlashib, 4 foiz aholi bandligini ta‘minlaydi. Eng ahamiyatlisi, bu ko‘rsatkichlar barqaror tarzda o‘sib boradi. Ta‘kidlanishicha, raqamli texnologiyalar iqtisodiyotga bog‘liq 50 foizdan ortiq sohalarni kekin o‘zgartirib yuboradi. Jahon banki hisob-kitoblariga binoan, tezkor internet foydalanuvchilarining 10 foizga ko‘payishi yillik YaIM ko‘lamini 0,4 foizdan 1,4 foizgacha oshirishi mumkin ekan.[2]

Hozirgi kunda raqamli marketing bilan shug‘ullanuvchi yirik va mashhur kompaniyalardan biri sifatida Xitoyning “Alibaba” kompaniyasini misol qilib keltirishimiz mumkin. Bu kompaniya tijorat, chakana savdo, internet va texnologiyalarga ixtisoslashgan transmilliy marketingdir. Kompaniya veb-portallar orqali iste‘molchidan iste‘molchiga, biznesdan iste‘molchiga va biznesdan biznesga savdo xizmatlarini taqdim etadi. Elektron to‘lov xizmatlari, xarid qilish qidiruv tizimlari va bulutli hisoblash xizmatlari mavjud.[3]

Bugungi kunda rivojlanish sari intilayotgan yangi O‘zbekiston ham raqamli iqtisodiyotni faol rivojlantirish yo‘lida ko‘plab islohotlar olib bormoqda. Bu islohotlar natijasida ochiqlik, xalqaro iqtisodiy-siyosiy aloqalarning yaxshilanishi, sanoat tarmoqlarini modernizatsiya qilish, texnik va texnologik jihatdan qayta jihozlash imkoniyatlari ochilmoqda. Raqamli iqtisodiyotni mamlakatimizning barcha hududlarida keng ko‘lamda foydalanish va shakllantirish uchun kerakli infratuzilma, ko‘p mablag‘ va mehnat resurslarini talab qiladi. Shu sababdan raqamli iqtisodiyotga kelgusi 5 yil mobaynida faol o‘tish mamlakatimizning bugungi kundagi asosiy vazifalaridan biriga aylangan. Prezidentimizning 2020-yil 28-apreldagi “Raqamli iqtisodiyot va elektron hukumatni keng joriy etish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi qarorida 2023-yilga borib raqamli iqtisodiyotning mamlakat yalpi ichki

mahsulotidagi ulushini 2, ushbu sohadagi xizmatlar hajmini 3 baravar oshirish, ular eksportini 100 million AQSh dollariga yetkazish vazifasi qo‘yilgan.[4]

Ta’kidlash joizki, bugungi kunda mamlakatimizning ko‘pchilik fuqarolari oziq-ovqat mahsulotlariga buyurtma berish uchun turli xil ijtimoiy tarmoqlardan foydalanishmoqda. Shuningdek, turli internet do‘konlari, elektron to‘lov tizimlari, bankomatlardan foydalanuvchilar soni, kartadan kartaga pul o‘tkazmalarini amalga oshiruvchilar ham kun sayin oshib bormoqda. O‘zbekistonning ayrim yirik banklarida bugungi kunda online kredit berish ham takomillashib bormoqda.

Xulosa sifatida aytish mumkinki, raqamli iqtisodiyot insonlarning turmush darajasini sezilarli darajada yaxshilaydi. Bu iqtisodiyot orqali mamlakatimizdagi korrupsiya, “qora iqtisodiyot” kabi jinoiy ishlarning oldi olinadi. Iqtisodiyotda mablag‘lar oqimini oshiradi, byudjet siyosatidagi kamchiliklar bartaraf etiladi, ijtimoiy sohalar uchun ajratilgan mablag‘lar to‘liq yo‘naltiriladi. Shuningdek, raqamlashtirish siyosati orqali to‘lovlar uchun xarajatlar kamayadi, tovar va xizmatlar haqida ko‘proq va tezroq ma’lumotlar olinadi, raqamli dunyodagi tovar va xizmarlarning jahon bozoriga chiqish imkoniyatlarini yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. <https://kun.uz/uz/news/2020/07/06/rqamli-iqtisodiyot-rivojlanish-trendlari-va-xususiyatlari>
2. <https://kun.uz/uz/news/2020/07/06/rqamli-iqtisodiyot-rivojlanish-trendlari-va-xususiyatlari>
3. https://uz.m.wikipedia.org/wiki/Alibaba_Group
4. <https://uzlidep.uz/uz/news-of-party/11083>. Raqamli iqtisodiyot bizga nima beradi?